

Meta Kamšek

Gimnazija Kočevje

» SLADKOSTI IN GRENKOBE « ŠOLSkih PRAVILNIKOV

Po uveljavitvi nove šolske zakonodaje v letu 1996 sta najbolj neposredno vplivala na delo v šolah dva izvedbena akta – Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju v gimnazijah ter Pravilnik o šolskem redu. Njuno verodostojno izvajanje je podkrepila uvedba instituta šolske inšpekcije, ki zagotavlja nadzor nad izvajanjem celotne šolske zakonodaje ter v praksi verjetno najpogosteje obravnava uveljavljanje pravic, ki izhajajo iz teh dveh pravilnikov. Pomembno funkcijo je opravilo tudi obveščanje dijakov in staršev s knjižico z omenjenima pravilnikoma.

VLOGA VODSTVA ŠOLE DO IZVAJANJA DOLOČIL PRAVILNIKOV

Ravnatelj smo se z uvedbo teh pravilnikov nenadoma soočili s predstavitvijo svoje vloge močnejše v sredino trikotnika med učitelje, dijake in njihove starše in smo prvi, ki odgovarjamo in skrbimo za pravno urejena razmerja, npr. na področju ocenjevanja in izrekanja vzgojnih ukrepov. Zato smo na začetku velikokrat poslušali pripombe učiteljev, da nismo na njihovi strani ter da je naša naloga vendar ta, da zavarujemo učitelje pred zunanjimi »vplivi«, kakor se razumejo tudi pritožbe in ugovori.

Pomembno se mi zdi poudariti dve plati izvajanja pravilnikov. Prva plat je doslednost upoštevanja določil ter njihovo uveljavljanje ob kršitvah, vendar mora biti ravnatelj pozoren predvsem na drugo plat – na aktivnosti, ki preprečujejo kršitve ali vnaprej predvidijo način, kako učinkovito izvajati delo v šoli v skladu s pravilniki.

Če želimo, da določila zaživijo v praksi s čim manj konflikti, se moramo tem bolj skrbno lotiti najprej informiranja vseh vključenih – učiteljev, dijakov, staršev ter uveljaviti takšne rešitve, ki iščejo možne oblike pedagoškega dela znotraj prostora, ki ga omejujejo robni pogoji pravilnikov. Nerazumno je pričakovati, da doslednost uveljavljanja pravilnikov pomeni, da ocenjevanje ali izrekanje ukrepov poteka samo na podlagi elementov, ki so zapisani v pravilnikih. Noben pravilnik ne more izdelati postopkov za vse situacije, ne more predvideti vseh možnih situacij. To pomeni, da je naloga vodstev uveljavljati v kolektivu pedagoške postopke in način urejanja teh odnosov s pogovori, z vnaprejšnjim dogovorom o načinih enotnega ravnanja

in oblikovanje takega načina dela, ki upošteva pravilnike, vendar ne vidi v teh določenih edinega sredstva za določanje metode dela.

VLOGA UČITELJEV

Za učitelje je bil uvedba teh dveh pravilnikov velika sprememba, saj so se prvič soočili s pojmom anonimne prijave šolski inšpekciji. Velikokrat se je v začetnem obdobju zgodilo, da so sprejeli pritožbo zelo osebno, čustveno in jo razumeli kot napad na njihovo delo in dobre namene pri delu z dijaki.

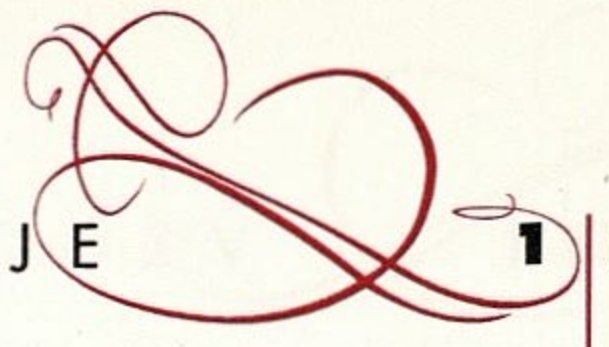
Posebno boleče so spremembe občutili na tistih točkah, kjer sta pravilnika bistveno omejila njihovo dosedanje dobro pedagoško prakso in utečen način dela. Tu mislim predvsem na delne ustne ocene (znaki), delno ocenjevanje s kratkimi kontrolnim nalogami ter obvezno napoved pisnega preverjanja.

Ker so pravilniki temeljito posegli v delo učiteljev, od takrat dalje prevladuje vtis, da na šolah vladajo le še pravilniki, ki so od tam pregnali pogovor in druge načine pedagoškega ravnanja. To so učitelji pogosto tudi sporočali – nismo več učitelji, temveč izvrševalci pravnih določil. Čeprav nova zakonodaja poudarja učiteljevo avtonomijo, pa so jo pravilniki nekako preglasili. Več velja, kar pravilnik omejuje ali prepoveduje, kot pa iskanje drugačnih novih poti v okviru možnega. Ker je bila skoraj sočasno uvedena tudi matura, je bila temeljna pozornost namenjena vsebini in zasledovanjem ciljev mature, zato ni bilo moči pa tudi ne pozornosti na seminarjih o možnih novih oblikah ocenjevanja v razredu ali ravnanja, ki bi nadomestili do takrat ustaljene vzorce tega dela. Koncepti se tako niso spremenili, ampak se učitelji počutijo le bolj omejene in se manj avtonomne kot pred tem.

DIJAKI IN STARŠI

Za dijake in starše je uvedba pravilnikov in šolske inšpekcije velik korak naprej v zagotavljanju – kakor vidijo oni kot uporabniki – »pravičnosti«. To se mi zdi tudi temeljno v odnosu šola – dijaki. Šole si želimo, da bi z dijaki in starši bolje sodelovali, da bi občutili, da skupaj delujemo za isti cilj. Vendar starši odnosa s šolo

ne vidijo tako, če začutijo, da šola ni pravična npr. v ocenjevanju ali izrekanju ukrepov.

Mnogo je bilo strahov, da bo šolska inšpekcija zasuta s prijavi ter da bo količina preseгла vse razumne meje. Pa ni tako. Iz izkušenj ocenjujem, da pride do pritožbe največkrat v primerih, ko so izčrpane vse druge možnosti in so kršitve očitno v neskladju z pravilniki. Menim, da tudi starši raje potrpijo marsikatero kršitev, kot pa se izpostavljajo.

POMANJKLIVOSTI

Pravilniki so napisani tako, da veliko sprememb vnašajo posredno in le-te niso eksplicitno zapisane – primer delnih ocen. Nikjer ni jasno zapisano, da delne ocene niso dopustne; posredno pa se to da razumeti iz določila, da se vsaka ocena takoj zapiše v redovalnico. V komentarju ali pojasnilih bi to morali izrecno povedati.

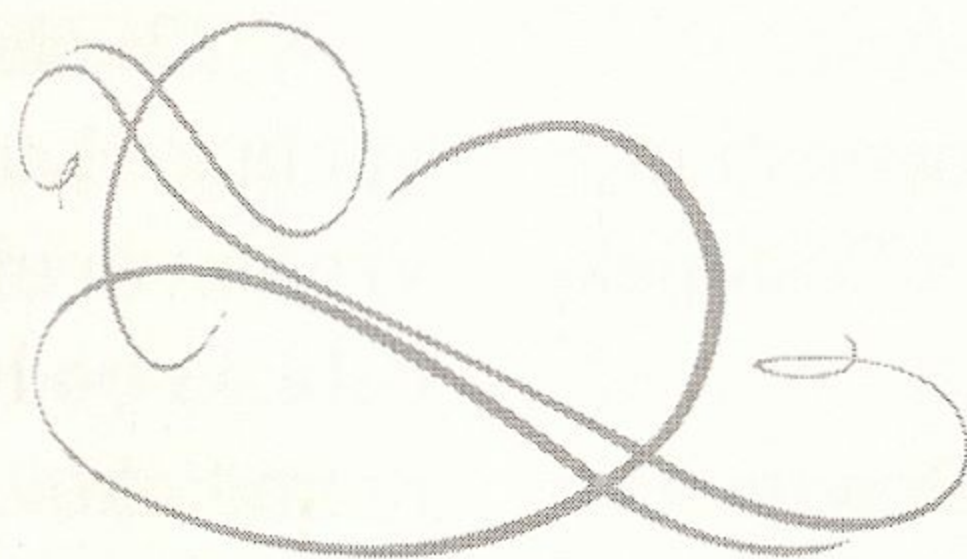
Določilo o izročitvi fotokopije pisne naloge dijaka na zahtevo staršev je povzročila, da so starši slabše obveščeni o delu dijaka in mu manj učinkovito lahko pomagajo. Na eni strani so primeri, ko učitelji zelo neradi fotokopirajo nalogo, po drugi se starši in dijaki

ne želijo izpostavljati. Bolje bi bilo uveljaviti določilo, da se fotokopije predajo brez posebne prošnje.

V celoti je treba na novo premisliti vprašanje izostankov, opravičenih in neopravičenih, in na novo domisliti koncept uveljavljanja navzočnosti pri pouku.

DRUGI PRAVILNIKI

Na delo šole vse bolj vplivajo izvedbeni pravilniki z drugih zakonodajnih področij, ki prihajajo v šole v večjem številu in stalno ter niso usklajeni z veljavnimi šolskimi pravilniki. Najočitnejši primer tega so pravilniki o varovanju osebnih podatkov. Kot primer navajam določilo, da polnoletni dijak lahko sam podpiše opravičilo za izostanek, starši polnoletnega dijaka naj bi se na govorilnih urah izkazali s pooblastilom dijaka, da lahko vidijo njegove ocene. Za našo prakso in kulturo je to neizvedljivo in nesmiselno. Enako velja za mnoga določila Zakona o upravnem postopku. Določila tega zakona ter pravilnika o pedagoški dokumentaciji bistveno razširjajo administrativno delo v šoli. Temu pa nikakor ne morejo slediti kadrovske zmožnosti na šolah.

Mag. Branko Slivar

Zavod RS za šolstvo

K DELOVNEMU GRADIVU PRAVILNIKA O ŠOLSKEM REDU

Delovna skupina pri Ministrstvu za šolstvo je pripravila delovno gradivo Pravilnika o šolskem redu v srednjih šolah (Delovno gradivo, 25. 10. 2000). V obrazložitvi koncepta je med drugim napovedano, da se bo z novim pravilnikom omogočila šolam večja avtonomija pri urejanju vprašanj s področja šolskega reda, zagotovila enotnost ureditve, boljša preglednost in ustrežnejši nadzor pristojnih organov ter večja pravna varnost pri uresničevanju pravic in obveznosti dijakov v šoli. Prav tako naj bi novi pravilnik v primerjavi s

starim, še vedno veljavnim, manj togo in formalistično urejal vprašanja s področja šolskega reda. Pri branju delovnega gradiva pa bralec lahko ugotovi, da je v sami izpeljavi pravilnika prišlo do popačenja teh dobrih namenov. Ne moremo se otresti vtisa, da so avtorji naredili ravno nasprotno od tistega, kar so želeli – izredno so poudarili formalizem in zbirokratiziranost postopkov, zaradi česar je vprašljiva tudi avtonomija šole, ki je zgolj navidezna. Prav tako nikjer ni zaslediti opisa oziroma opredelitve pojma avtonomija šole.